

מסורת הש"ס

א) לטון מגואל. רש"י, ב) [סוטה טו, א] ג) [ש"ס טו, ע"ב סוטה יג, ד] ד) י"ז האור, ט) [ז"ל רב יהודה], ו) [בבבא ש"ס טו]

הגהות הב"ח

א) גמ' הוא כפורת הגיע זמן כ"ל ותיבות עלתה נהה ממקח: (ב) רש"י ד"ה ואמר וכו' את כל העמים: (א) ד"ה הוה ד"ה עם ד"ה ואקחה שלשים כ"ל ותיבות את ממקח:

הגהות מהר"ב

א) גמ' בני כשעה דתמי אפתה: י"ב ע"י ערוך ערך אפתה: ב) רש"י ד"ה שלשים נמות לא מפרשו. י"ב ע"י עשרה מאמרות מאמר חקור דין חלק ג' פ"ח דף ק"ג ע"א דמפרש להו לטובו שלשים וע"י יפה תואר צ"י ויחי דף תקכ"ה עמוד ד' ויפה מראה פ"ח ד"ה דף ל"ו ע"א פ"ב ד"ה דף ק"ג ע"ב:

מוסף רש"י

ג' כוסות. מחלוקת של ע"י המשקים (סוטה טו). בימי פרעה נבה. ללא נבוכדנצר מלך בבל להכות את ארץ מצרים (שם). עם כל העובדים כוכבים. לימות המשיח (שם).

כיון דאסיביז רשותא. להזכיר דכר הזכירוהו בקדוש לאחר שלם תיבות של שבה: אסיביז. רשותא לזכוריה להדיא: וישר אל מלאך. מקרא הוא צבתי עשר: ויולל איני יודע. על אי זה מהם הוא אומר ויולל שנלח ונעשה שר אס יעקב למלאך והכי קאמר וישר יעקב אל מלאך ויולל יעקב אז הכי קאמר וישר אל מלאך כלומר נשמר לעומתו המלאך ויולל המלאך ונלחו: כשהוא אומר כי שרים. ותוכלו הו יעקב נלחו למלאך: שרים עם אלהים. נשא שבארץ ישראל סממוכים הם ונקראים אלהים עד האלהים יצא דבר שניהם (שמות כב) ועם אלהים ראש הגולה: ובגפן. ישראל נמשלו לגפן דכתיב גפן ממנרים תסיע (תהלים פ): שרי גאים. עשירים וקרוצים למלכות: אלו ג' שרי גוים. מלכאים: עלתה נלה. אין חסוד כן כל כך כשריגים שהם ענפים קשים: אלו פרחי כהונה. המשרתים צמקדש: צמחנות. שנתן הקד"ה לישראל: אלו הצבועים. שהכניסן לארץ טובה ומלאה פירות ומציאין ממנה צבורים צפריחת גמר בשולם: הגיע זמן. ללכת מלכא ולפרות ולרבות: ועלתה נלה. עלתה זמן הנלה להיות דס נלחן של מנרים: ג' כוסות. כספור החלום וכוס פרעה וגו':

כימי פרעה נכה. שהחריבה נבוכד נכר דכתיב (ירמיה מו) ללא נבוכד נכר מלך בבל וגו': אומה זו. ישראל: נמשלה בגפן. גפן ממנרים תסיע: זמורות שבה אלו צעלי צפים. דמה המורה הזו מוליאה לולצני ועלים ופרי והוא עיקר הגפן כך צעלי צפים גומלי חסד ומחויקים ידי עניים ומפזרים ממנוס למלכות בשביל אחיהם ומתקיימים על ידם: עליון. שבגפן סובלין היום ומגנינים על האשכולות שלא יכס שרז ושמש ורוחות כך עמי הארץ חורשין וזורעין וקוצרין מה שתלמידי חכמים אכלים: קנוקנות. ודייל"ש דלא חוו למנדי: ואכרה לי. הקצ"ה אומר קניתי לי ישראל צט"ו צניסן בשביל הצדיקים: אשר כריטי לי. קניתי כדלמרי" צפ"ק דסוטה (דף ג'). דיעקב זונה מעשו: לרור הכסף. בחלק (סנהדרין י"ד ט:). מפרשינן ליה צדיקים שלחו ליה עמון ומואב לנבוכד נכר כדשמעו לנצח"א דלתינבאחו חורבנא תא אחריביניהו שלח להו מסמפינא מאלההון שלחו ליה כי אין האיש צדימו שלח להו בקריבא אתי שלחו ליה הלך דברך למרחוק שלח להו איכא דדיקי צדעי רחמי שלחו ליה לרור הכסף לקח צדו דדיקים שבהם המיתוס: חומר. שלשים סאין: לפד. ט"ו סאין: כאן. צבצב: ורוביניו. לדדיקי סאין ישראל: אפתה. יגיע: ואומר אלהים. צבצבא זכריה כתיב גבי עובדי כוכבים ואקח את מקלי את נועם ואגדע אותו להפך את צדימי אשר כרתי את (י) העמים ואומר אלהים וגו': הנו שכרי. החזירו לי את הצדיקים שהייתם מקבלים עליהם שכר וישקלו וגו':

ואקח את שלשים הכסף. ונקצעו אותם דדיקים לדורות צישראל: אל ציט ה'. צברך ישראל: שלשים מלות. לא נמפרשו ב' ומהכא הוא דקא יליף: שאין

גיד הנשה פרק שביעי חולין

צב.

תורה אור השלם

- 1. וישר אל מלאך ויולל ככה ויתחנן לו בית אל ימלאנו וישם ידבר עקוב: הושע יב ה 2. ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך בי אם ישאלא בי שרית עם אלהים ועם אנשים ותובל: בראשית לב כט 3. ובגפן שלשה שריגים והיא כפורת עלתה נצה הבשילו אשכולותיה ענבים: בראשית מ' 4. גפן ממנרים תסיע תגרש גוים ותשעו: תהלים פ ט 5. ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד ותפלא ארץ ארץ אתם: שמות א' 6. פירח דרבתני לבדי ומעמסין אין איש אתי ואדרבם באפי וארמסם בחמתי ויו נצחם על בגדי וכל מלבושי אגאלתי: ושיהו סג ג 7. ואברהם לי בחמשה עשר פסח וחמר שערים ולתך שערים: הושע ג ב 8. אבי השביעני לאמר הזה אנכי מת בקברי אשר בריתי לי בארץ נבען שמה תקבריני ועתה אעלה נא ואקברה את אבר ואשבור: בראשית ג ה 9. צרור הכסף לקח בקדו ליום הכסף יבא ביתו: משלי ז כ 10. ויאמר יי אלי השליכוהו אל היצור אדר ויקר אשר וקרתי מעליהם ואקחה שלשים דדיקי ואשליך אותו בית היצור: זכריה יא ב 11. ואמר אלהים אם טוב בעיניכם הבו שכרי ואם לא חדלו וישקלו את שכרי שלשים כסף: זכריה יא ב

לעני רש"י

וידיל"ש [וידיל"ש]. קנוקנות.

רבינו גרשום

הרר ויריע כל בני אלהים: אלו שלשה שרי גוים כר. כלומר גוים כשרין כגון אדורין דשמשיה לרב: הבשילו אשכולותיה ענבים אלו הנסכים. וגם הם היו מתנה לגבי מובח: וכן הוא אומר ויו נצחם על בגדי. נצה דורש נצחם: שלש כוסות האמורין במצרים. וכוס פרעה בידו וגו': אומה זו כגפן נמשלה. כלומר שתורשין וזרעין שלמלא כן רעב יבא בעולם: חומר שערות ולתך שערות. חומר שלשים סאה לתך ט"ו סאין ואלו הם סך הכל מ"ה סאין ואותם מ"ה סאין אלו מ"ה צדיקים: דתותי אפתה. אפנין בלע"ז: ואומר אליהם אם טוב בעיניכם הבו שכרי:

ברוך אופנים הוא דאמרי ליה. לאל קדוש אומרים שרפים כדכתיב (ישעיה ו) שרפים עומדים ממעל לו וגו' וכתיב צבתי וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש וכו' ומה שלחו אומרים צמחלת יוצר והאופנים ומיות הקדש כו' דחיות נמי אומרים צרון דעדיפי משרפים וקרא נמי מוכח דחיות ואופנים אומרים צרון דצמח קרא דצרון כתיב וקול כנפי חיות משיקות אשה אל אחותה וקול האופנים לעומתם קול רעש גדול וכלל דוכחא משמע דהאופנים צמח חיות גרידי דכתיב (יחזקאל ה) וכלת חיות ילכו האופנים אללס ובהנשא חיות מעל הארץ ינשאו האופנים וכתיב נמי כי רוח החיה צאופנים ואס תאמר דילפינן השתא לפירוש זה דחיות ושרפים אין הכל אחד וצפרק אין דוקטין (מגינה דף י:). אומר פסוק אחד אומר שש כנפים לאחד ופסוק אחד אומר ארבע כנפים לאחד ומאי קושיא הא האי קרא דשש כנפים בשרפים כתיב והאי חיות כתיב וי"ל דמסתבר ליה שאין שונים צנפנים וכה"ג פריך צפ"ל לא לו (וימא דף עב): כתיב ועשית לך ארון עץ וכתיב ועשו ארון עצי שטים אע"פ שהיה ארון אחר מסתמא כמו שהיה זה כך היה זה וכן דהמוכר פירות (צ"ב דף טט). למ"ד פניהם איש אל אחיו והכתיב ופניהם אל הצית מכרובים של שלמה אכרובים של משה פריך דמסתמא לא נשמתו זה מזה:

אלימא אלא מה שעתיד להיות אלא גפן זה תורה שלשה שריגים אלו משה ואהרן ומרים והיא כפורחת עלתה נצה אלו סנהדרין הבשילו אשכולותיה ענבים אלו הצדיקים שבכל דור ודור אמר ר"ג עדיין צריכין אנו למודעי דמוקים ליה כוליה בחד מקום רבי אלעזר המודעי אומר גפן זה ירושלים שלשה שריגים זה מקדש מלך וכהן גדול והיא כפורחת עלתה נצה אלו פרחי כהונה הבשילו אשכולותיה ענבים אלו נסכים רבי יהושע בן לוי מוקים לה במתנות דאמר ר' יהושע בן לוי גפן זו תורה שלשה שריגים זה באר עמוד ענן ומן והיא כפורחת עלתה נצה אלו הבכורים הבשילו אשכולותיה ענבים אלו נסכים רבי ירמיה בר אבא אומר גפן אלו ישראל וכן הוא אומר גפן ממנרים תסיע ענבים אלו שלשה שריגים אלו שלשה רגלים שישאל עולין בהן בכל שנה ושנה והיא כפורחת (ב) עלתה נצה הגיע זמן של ישראל לפרות ולרבות וכן הוא אומר וכו' ובני ישראל פרו וישרצו עלתה נצה הגיע זמן של ישראל ליגאל וכן הוא אומר וכו' ויו נצחם על בגדי וכל מלבושי אגאלתי הבשילו אשכולותיה ענבים הגיע זמנה של מצרים לשתות כוס התרעלה והיינו דאמר רבא (ג) שלשה כוסות האמורות במצרים למה אחד ששתה בימי משה ואחד ששתה בימי פרעה נכה ואחד שעתידה לשתות עם כל העובדי כוכבים אמר ליה רבי אבא לרבי ירמיה בר אבא כי דריש להו רב להני קראי באגדתא כוונתך דריש להו אמר רבי שמעון בן לקיש אומה זו כגפן נמשלה זמורות שבה אלו בעלי בתים אשכולות שבה אלו תלמידי חכמים עליון שבה אלו עמי הארץ קנוקנות שבה אלו ריקנים שבישראל והיינו דשלחו מתם ליבעי רחמים איתכליא על עליא דאילמלא עליא לא מתקיימין איתכליא ואכרה לי בחמשה עשר כסף א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק (ד) אין כירה אלא לשון מכירה שנאמר (ה) בקברי אשר כרתי לי בחמשה עשר זה מ"ו בניסן שבו נגאלו ישראל ממצרים כסף אלו צדיקים וכן הוא אומר צרור הכסף לקח בידו חומר שעורים ולתך שעורים אלו מ"ה צדיקים שהעולם מתקיים בהם ואינו יודע אם שלשים כאן ומ"ו בארץ ישראל ואם שלשים בית ה' אל (ו) היוצר הו אומר שלשים בארץ ישראל ומ"ו כאן אמר אבי ורובייהו משתכחי בבי כנישתא דתותי (א) אפתה והיינו דכתיב (ז) ואומר אליהם אם טוב בעיניכם הבו שכרי ואם לא חדלו וישקלו את שכרי שלשים כסף (ח) רבי יהודה אומר אלו שלשים מצות שקבלו עליהם בני נח ואין מקיימין אלא שלשה אחת שאין